

na een opleiding van drie maanden komen deze menen voor de klas te staan in een leren-werktraject. Dat lijkt mij toch iets anders dan de minister zojuist heeft gezegd.

De minister krijgt overigens bijzonder weinig handen op elkaar voor dit idee. De lerarenbonden en lerarenopleidingen zien er niets in. In de Kamer is er zeer weinig enthousiasme voor dit idee. Is het niet beter om deze brief terug te trekken en een nieuw voorstel te doen? Op die wijze kan zinniger overlegd worden met de Kamer.

Minister **Ritzen**: Voorzitter! Mevrouw Vos heeft goed uit mijn brief geciteerd. Het gaat inderdaad om het afronden van de opleiding. Zonder een afgeronde opleiding kom je niet voor de klas te staan. Dat moet voor iedereen helder zijn. Bij zeer veel mensen bestaat er echter een zeer beperkt beeld van de school. Dit is sterk gerelateerd aan de school die men van vroeger kent, namelijk een team waarbij er uitsluitend leraren voor de klas staan. Inmiddels heeft zich een sterke ontwikkeling voorgedaan. Er is nu sprake van een team met onderscheiden functies. Ik noem de seniorleraren die ook anderen begeleiden, de juniorleraren en leraren in opleiding. Er kan dus ook sprake zijn van anderen die in deeltijd hun opleiding voltooien.

Voorzitter! Het gaat in deze discussie vooral om de argumentatie. Er zijn tweejarige opleidingen voor mensen met een academische opleiding of een HBO-opleiding voor docent aan de PABO. Daar zijn vele vragen uit naar voren gekomen. Mevrouw Lambrechts heeft al aangegeven dat een aantal PABO's hier grote problemen mee heeft. Er zijn echter ook PABO's die zeggen dat dit iets is dat zij al jaren willen. Op grond van de ervaringen zal de discussie verder gevoerd moeten worden. Ik wil dit op een nette wijze doen. Ik zal de komende maanden benutten om deze discussie met PABO's en scholen te voeren. Vervolgens zal ik naar bevind van zaken handelen. Ik hoop dit in goed overleg te kunnen doen.

Vragen van het lid Van Vliet aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, over **gedwongen spijbelen in het speciaal onderwijs**.

Mevrouw **Van Vliet** (D66): Voorzitter! In het Algemeen Dagblad van vorige week stond een bericht over het verschijnsel "gedwongen spijbelen" van kinderen vanwege een vermeend plaatsgebrek in het voortgezet speciaal onderwijs. Het betrof hier een aantal concrete gevallen in Den Haag en Rotterdam. Tijdens het laatste algemeen overleg betreffende de implementatie van de Wet educatie en beroepsonderwijs hebben wij met minister Ritzen gesproken over structurele oplossingen voor de lange termijn voor de zogenaamde risicoleerlingen en het voorkomen van voortijdige schooluitval. Hoewel deze langetermijndiscussie zeer nuttig is, wordt hiermee niet de in de media geschetste noodsituatie opgelost. D66 vindt dit een onbegrijpelijke zaak. Er moet hiervoor zo snel mogelijk een oplossing worden gevonden. Met het oog hierop stel ik de staatssecretaris de volgende vragen.

Komt dit gedwongen spijbelen louter voort uit een tekort aan plaatsen in het voortgezet speciaal onderwijs of is er ook sprake van een te snel afwijzen van leerlingen met problemen in het regulier onderwijs? Kortom, hoe kan de situatie ontstaan dat leerplichtige kinderen niet naar school gaan terwijl zij dat wel willen?

In welke regio en op welke schaal is er sprake van gedwongen spijbelen? Vindt dit gedwongen spijbelen alleen plaats in het voortgezet onderwijs? Heeft de staatssecretaris al contact gehad met de gemeenten waar dit gedwongen spijbelen plaatsvindt? En zo ja, wat heeft dit opgeleverd?

Ten slotte: hoe gaat de staatssecretaris ervoor zorgen dat kinderen in de leerplichtige leeftijd die nu noodgedwongen thuiszitten, bij wijze van spreken "morgen" weer naar school kunnen?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Voorzitter! Om te beginnen is er gevraagd wat er precies aan de hand

is. We hebben hier met een lastig vraagstuk te maken, waarbij zeker ook sprake is van gebrek aan regelgeving. Zoals bekend, zou ik heel graag zien dat er naast leerplicht ook leerrecht wordt geregeld. Dit is in het kader van het Rugzakplan aan de orde, maar dit is nu niet het geval. Dat betekent dat zich bij een leerling die geïndiceerd is voor ZMOK-onderwijs de situatie kan voordoen dat scholen deze leerling aan de poort weigeren, omdat de leerlingcommissie van die school vindt dat de leerling niet toelaatbaar is. Er zal straks, wanneer de Rugzakwetgeving geïmplementeerd is, sprake zijn van een landelijke commissie en van regionale commissies die onder de regelgeving van die landelijke commissie vallen. Hierdoor kan de leerling niet meer worden geweigerd als hij eenmaal toelaatbaar is. Er is nu geen regelgeving op dit punt en dat is een zeer knellend probleem. Het zou mij een lief ding waard zijn als ik die regelgeving wat zou kunnen versnellen. Het komt nu te vaak voor dat scholen waarvan ik vind dat ze speciaal voor deze leerlingen zijn, leerlingen toch weigeren aan de poort.

De Leerplichtwet die ook de leerplichtambtenaar regelt, geeft geen informatieplicht op het punt van kwalitatieve aspecten. Ook dat is een ommissie. Ik ben dus niet voldoende van alles op de hoogte. Ik vind dat we daar nog eens goed naar moeten kijken.

Voorzitter! Ik heb laten uitzoeken wat de feitelijke situatie is. Voorzover bekend, staan er in Den Haag 17 leerlingen op de wachtlijst voor VSO voor moeilijk lerende kinderen. Deze zijn voor het merendeel afkomstig uit de randgemeenten en zij zijn niet ingeschreven op een andere school. Deze kinderen zitten thuis. Daarnaast staan nog eens 6 leerlingen op een VSO-ZMOK-wachtlijst, maar deze kinderen zijn ingeschreven op een andere school. Zij bezoeken deze school, maar moeten naar het ZMOK. Als oorzaak van de wachtlijst wordt de hoge drempel aangemerkt die het IVBO soms hanteert. Dit verschilt per regio, maar in Den Haag is dit het geval.

In Amsterdam zijn slechts enkele gevallen bekend en de gemeente en de schoolbesturen spannen zich in om hiervoor een oplossing te vinden. Het gaat daar veelal om VSO-MLK.

Netelenbos

Deze problemen worden door de bank genomen opgelost.

Het bericht in het Algemeen Dagblad dat aanleiding was voor dit vragennummer, betreft Rotterdam. In Rotterdam gaat het om VSO-LOM. De leerlingen om wie het gaat, zijn ondertussen geplaatst op het VSO-LOM. Rotterdam kent geen wachtlijsten voor het VSO-LOM. Wel zijn er een aantal leerlingen uit internaten die nog een plek zoeken. Dit heeft weer te maken met de snelle groei van de internaten. Er is dus telkens een oorzaak aan te wijzen.

Ik heb de inspectie nog wat verder in Nederland laten rondkijken. In Eindhoven zijn ook een aantal situaties bekend waar moeilijkheden zijn bij plaatsing voor ZMOK-kinderen. In Eindhoven is een crisisopvang gerealiseerd voor 20 plaatsen en een pilotproject met 24 plaatsen, omdat er te weinig ZMOK is in de regio.

Voorzitter! Dit is de situatie. Ik heb contact met gemeentes en inspectie. Ik ontbeer een aantal regelgevende instrumenten. Ik zou graag zien dat wij die binnenkort bij de bespreking van VSO-VO, Weer samen naar school en het Rugzakplan realiseren. Dit is een zeer vervelende situatie.

Mevrouw **Van Vliet** (D66): Voorzitter! Ik dank de staatssecretaris voor haar antwoorden. Zij heeft heel helder de problematiek geschetst. Kamer en kabinet moeten hard werken om een aantal omissies in de wetgeving alsnog op te lossen. Dat ontslaat ons echter niet van de plicht de vraag te stellen waar deze leerlingen in de tussentijd blijven tot er wel plaats is. In het kader van de Leerplichtwet kan ik mij voorstellen dat zij in het regulier voortgezet onderwijs opgevangen moeten worden, desnoods met ondersteuning. Hoe denkt de staatssecretaris dit probleem op te lossen?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Voorzitter! Ik ben het zeer met de benadering van mevrouw Van Vliet eens. Ik ben ook van mening dat je niet enerzijds het nut van het halen van een diploma kunt benadrukken, terwijl er anderzijds leerlingen thuiszitten, die nergens terecht kunnen. Als ik er lucht van krijg, schakel

ik de inspectie in om te bezien wat er valt te doen. Er wordt nagegaan of het noodzakelijk is om voorzieningen te treffen. Dat neemt niet weg dat soms scholen voor speciaal onderwijs, die er specifiek voor bepaalde categorieën leerlingen zijn, deze leerlingen toch weigeren. Omdat er nog geen sprake is van een centrale indicatiestelling en een ordening in de zin van toelaatbaarheid, sta ik soms echt met lege handen. Ook de garantiefunctie van het openbaar onderwijs is niet altijd aan de orde. Ik probeer er alles aan te doen. Ik probeer ook te bezien of totstandkoming van bepaalde regelgeving versneld kan worden. De realisatie van het Rugzakplan duurt nog zeker een jaar. Het ziet ernaar uit dat de datum van 1 augustus 1998 niet wordt gehaald.

Ik ben het dus eens met de stelling van mevrouw Van Vliet dat een en ander niet kan. Ik zoek dan ook naar oplossingen op maat.

De heer **Bremmer** (CDA): Voorzitter! Hoe is het ondanks alles toch mogelijk dat deze leerlingen nog steeds thuiszitten? Op welke wijze kan de staatssecretaris "snelstens" plannen en realiteit bij elkaar brengen?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Ik heb de feitelijke situatie geschetst en de wijze waarop ik probeer te bemiddelen bij het plaatsen van leerlingen. Het door de heer Bremmer gebruikte woord "snelstens" kan ik terugkaatsen, want voorstellen inzake Weer samen naar school en VSO-VO liggen al voor de zomer bij de Kamer. Hoe sneller wij procederen, hoe liever het mij is. Hoe eerder wetten in het Staatsblad staan, des te beter deze vraagstukken opgelost kunnen worden.

De heer **Cornielje** (VVD): Voorzitter! In artikel 32 van ISOVSO staat dat definitieve verwijdering van een leerling waarop de Leerplichtwet van toepassing is, niet plaatsvindt dan nadat het bevoegd gezag ervoor heeft zorggedragen dat een andere school bereid is de leerling toe te laten. Is de staatssecretaris met mij van mening dat deze leerlingen ten

onrechte van de school verwijderd zijn en dat het probleem dus voorkomen had kunnen worden?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Voorzitter! In het algemeen kan ik dat niet stellen. Het gaat om leerlingen waar vaak grote moeilijkheden mee zijn op een school. In de Leerplichtwet is vastgelegd dat de school voor alternatieve scholing moet zorgen. Daaraan is een termijn verbonden. Als een school een en ander niet in drie maanden kan realiseren, is de school van die plicht ontslagen. Er wordt ook goed bewaakt of scholen zich daaraan houden. Ik ontken niet dat er hier en daar hiaten in de regelgeving zitten. Ik ben de eerste die deze hiaten probeert te dichten. Ik kan bij wetgeving niet sneller procederen dan ik nu al probeer te doen.

De heer **De Cloe** (PvdA): Voorzitter! Het thuiszitten van leerlingen is al verschillende keren bij de staatssecretaris en de minister onder de aandacht gebracht. Er zijn situaties bekend waarin een leerling soms negen maanden thuiszit! Door de bank genomen, krijgen wij als antwoord te horen dat de bewindslieden op onderzoek uitgaan en dat de inspectie zal bekijken of niet alsnog in de individuele situatie een oplossing gevonden wordt voor die leerling.

Ik heb begrepen dat de staatssecretaris een keer geantwoord heeft dat als er een regionale verwijzingscommissie is, scholen op die grond niet mogen weigeren de leerling toe te laten. Welk instrument heeft de staatssecretaris dan nog meer nodig, behalve wanneer scholen een beroep doen op vrijheid van onderwijs, zodat een leerling alsnog op die school kan komen? Het is onaanvaardbaar dat leerlingen langdurig thuiszitten.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Voorzitter! Het instrument dat ontbreekt, is dat als een leerling toelaatbaar is verklaard tot speciale vormen van onderwijs, bijvoorbeeld tot ZMOK of ZMLK, de leerling moet worden geaccepteerd, behoudens wanneer op grond van denominatie

Netelenbos

een school verklaart dat die leerling niet op hun school thuis hoort, maar op een andere school. Nu is dat niet het geval. Iedere commissie van onderzoek van een school kan eigen criteria hanteren. Daarnaast is onderzoek gedaan. Er is gekeken naar de ordening van indicatiestelling en er is nagegaan of die op elkaar lijkt per schoolsoort. Dat is absoluut niet het geval. Daardoor kunnen de criteria per school ontzettend verschillen en ontstaat het beeld van de leerling die van het kastje naar de muur wordt gestuurd. Vooral in het ZMOK waarbij het gaat om jeugdpsychiatrie voor zeer moeilijke kinderen, zien wij de tragiek dat juist deze kinderen van de ene school naar de andere gaan en nergens worden toegelaten. Ik vind dat evenals de heer De Cloe onaanvaardbaar. Ik heb nu echter geen toelaatbaarheidsinstrument tot mijn beschikking. Dat wordt straks in het Rugzakplan geïntroduceerd.

Voor Weer samen naar school en VSO-VO geldt een andere dynamiek. Daar móét de zorg worden geboden. Als de leerling niet naar de zorg kan, moet de zorg naar de leerling. De leerling moet in ieder geval wel naar school. Ik ontken niet dat de regelgeving enkele hiaten kent die ik naarstig probeer te dichten.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter! De staatssecretaris heeft tegen collega Cornielje gezegd dat scholen die verlaten worden, de plicht hebben drie maanden lang te zoeken naar een plaatsing op een andere school. Wordt daar eigenlijk wel op gecontroleerd? Wat zijn de sancties daarbij? Zou het niet te gemakkelijk gaan? Het is toch onaanvaardbaar dat deze leerlingen tussen wal en schip vallen, leerlingen met kenmerken van psychische problemen en dergelijke? Wij moeten dan toch een maximale poging doen een oplossing te bieden zelfs voor de datum die de staatssecretaris in het vooruitzicht stelt terzake van de Rugzakwetgeving.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Voorzitter! Wij hebben het over een zeer complex vraagstuk, omdat in ons bestel de acceptatieplicht van leerlingen ontzettend lastig te regelen is. Als het gaat om moeilijke

kinderen, blijkt in de praktijk dat scholen niet altijd regionaal goede afspraken maken over de vraag hoe zij een totaalaanbod aan onderwijs kunnen leveren aan alle leerlingen. Dat geldt zowel voor openbare als bijzondere scholen. Sommige scholen hebben het gevoel dat zij meer dan andere voor moeilijke kinderen moeten opkomen, hetgeen ook niet acceptabel is. Wij hebben het dus over een zeer ingewikkeld complex.

Ik ben met de heer Van der Vlies van mening dat er een sluitend systeem moet zijn. In dat systeem ontbreekt zo hier en daar een schakel. Het sanctie-instrumentarium is van dien aard dat het bijna nooit kan worden toegepast. Ik zou graag nog eens verder met deze Kamer praten over verfijning van het sanctie-instrument. De sancties die wij nu hebben, zijn zo grof dat zij bijna nooit worden toegepast.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): De staatssecretaris heeft de situatie geschetst in een aantal steden: Rotterdam, Den Haag en Amsterdam. Is zij bereid over dit probleem een landelijk totaalbeeld te laten ontstaan, bijvoorbeeld door de Vereniging van leerplichtambtenaren?

Dit probleem doet zich niet alleen voor op het gebied van het speciaal onderwijs. Ook in het "normale" onderwijs heb ik meegemaakt dat kinderen geweigerd worden door scholen. Af en toe ontstaat er dus spanning tussen de vrijheid van onderwijs en het leerrecht. Hoe denkt u deze spanning over de gehele linie te kunnen wegnemen?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Voorzitter! Ik heb de inspectie gevraagd mij een beeld te geven van wat hierover bekend is. Daaruit zijn de steden naar voren gekomen die ik heb genoemd. Dat is wat wij weten. Mij ontbreekt een kwalitatief instrumentarium bij de leerplichtambtenaren om precies na te gaan hoe dit zit. Wij moeten dus nog eens naar de regelgeving kijken om eventueel tot aanvullingen te komen. Ik houd de Kamer van de resultaten daarvan op de hoogte.

Voorzitter! Wat de heer Rabbae stelt, klopt. Het gaat niet alleen om

het speciaal onderwijs. Bijvoorbeeld in Den Haag rijzen er ook problemen met de overstap van basisschool naar regulier voortgezet onderwijs. Ik onderstreep nog eens dat de garantiefunctie van het openbaar onderwijs hierbij uitermate belangrijk is. Algemeen bijzonder onderwijs is geen openbaar onderwijs; men kent mijn standpunt. Ik hoop dat wij haast kunnen maken met de behandeling van het nog resterende gedeelte van het wetsvoorstel inzake het samenwerkingsbestuur, opdat er overal in Nederland voldoende openbaar onderwijs is. Dat is in ons bestel uitermate belangrijk.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Mijnheer de voorzitter! De staatssecretaris spreekt over toelaatbaarheid en zij roept het beeld op alsof de Rugzak straks de problemen op dit terrein geheel zal oplossen. Ik help het haar hopen, maar ik vraag mij af of deze veronderstelling juist is. De kwestie van de vrijheid van scholen om leerlingen te weigeren, zal ook in het kader van de Rugzak nog een rol blijven spelen. Een school zal te allen tijde een gehandicapt kind – zo hebben wij het althans in een overleg afgesproken – kunnen weigeren als men er geen vertrouwen in heeft... enz.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Dat geldt niet voor het speciaal onderwijs.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Als u ons dat kunt toezeggen, zou dat inderdaad het probleem van de toelaatbaarheid kunnen wegnemen. Daar geldt dan niet langer de vrijheid om leerlingen op basis van denominatie of wat dan ook te weigeren.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Voorzitter! De vrijheid om een gehandicapte leerling niet te accepteren, is een vrijheid van de reguliere school, zij het op grond van een inhoudelijke argumentatie. De speciale school moet in het kader van de Rugzak die leerling nu juist wél accepteren, omdat de indicatiestelling niet door een commissie van onderzoek per school gebeurt, maar door een landelijke commissie die regionale kamers kent. Hierdoor

Netelenbos

wordt de toelaatbaarheid geobjecteerd. Een leerling die bijvoorbeeld toelaatbaar is voor ZMLK, mag niet worden geweigerd door een school voor ZMLK. Dat mag alleen maar wanneer de ouders de richting niet willen respecteren. Voor het overige moet men altijd de leerling accepteren. Dat is een belangrijke stap vooruit. Hiermee wordt het leerrecht geïntroduceerd; dat is er nu absoluut niet.

□

De **voorzitter**: Hiermee sluiten wij het vragenuur af. De vragen van de heer Van Gijzel zullen op een ander moment aan de orde worden gesteld.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Marijnissen.

De heer **Marijnissen** (SP): Voorzitter! Afgelopen week heeft de vaste commissie voor Volksgezondheid gesproken over de eigen bijdrage van f 200 voor ziekenfondspatiënten. Tijdens dat AO zijn wij niet verder gekomen dan de eerste termijn. Ik vraag u of het mogelijk is deze week deze discussie plenair af te ronden.

Mevrouw **Nijpels-Hezemans** (groep-Nijpels): Voorzitter! Ik kan dit verzoek van harte ondersteunen. Er dient sprake te zijn van een plenaire discussie omdat het debat een politieke wending heeft genomen die in deze zaal moet worden afgerond.

De **voorzitter**: Ik zal nagaan of de agenda hiervoor ruimte biedt, maar die ruimte is er op dit moment niet. De agenda voor deze week is overvol en dat geldt ook voor alle weken die wij nog voor het kerstreces te gaan hebben. Ik zal kijken wat ik kan doen, maar ik kan dit niet definitief toezeggen.

De heer **Marijnissen** (SP): Natuurlijk is er de mogelijkheid van een VAO-discussie, maar het bezwaar daarvan is dat de spreektijd beperkt blijft tot twee minuten.

De **voorzitter**: Het vóórdeel daarvan is een beperking tot twee minuten. De plenaire afronding van een AO gaat altijd gepaard met die spreektijdbeperking. Als u het

daarmee wilt doen, kan ik daarvoor nog deze week ruimte creëren. Wanneer u een spreektijd van 20 minuten verlangt, kan het absoluut niet.

De heer **Marijnissen** (SP): Het dilemma is mij wel duidelijk. Ik verahul niet dat mijn voorkeur ernaar uitgaat desnoods na het reces te discussiëren, maar dan voldoende tijd beschikbaar te hebben. Ik doe dat liever dan volstaan met een tweeminutendebatje, waarin de zaak geen recht gedaan kan worden.

De **voorzitter**: Ik stel voor, op de laatste suggestie in te steken en het onderwerp, omdat het belangrijk is, niet deze week af te doen met een tweeminutendebat. Na het reces kunnen wij er iets meer tijd voor reserveren, op een geschikt moment.

Mevrouw **Kamp** (VVD): Ik steun dat voorstel niet, maar vraag gewoon om een tweeminutendebat. Wij hebben er uitgebreid over gesproken. Het gaat in wezen om politieke beslissingen. Dat kan rustig in twee minuten. Ik stel echt voor om wel deze week te debatteren en niet na het reces een uitgebreid debat te houden.

De **voorzitter**: Het is niet mijn bedoeling om nu een nieuwe discussie te genereren. Ik ben afgegaan op het aantal fractiewoordvoerders dat "ja" knikte. Dat staat nooit in de Handelingen, maar is wel relevant.

Het woord is aan de heer Rijkstra.

De heer **Rijkstra** (VVD): Voorzitter! De fractie van de VVD maakt zich zorgen over de gevolgen van de grote toename van de instroom van asielzoekers, vooral uit landen als Afghanistan en Irak. Als de instroom de opgaande lijn die in juni is ingezet volgt, komen wij dit jaar rond de 35.000 asielzoekers uit. Minister Van Mierlo stelde dat ieder land zijn eigen grenzen in de gaten moet houden. Staatssecretaris Patijn stelde dat de grensbewaking in Griekenland in relatie tot het Verdrag van Schengen wel goed zat. Staatssecretaris Schmitz stelt dat een van de risicoluchthavens juist Athene is.

De fractie van de VVD vraagt om een brief van het kabinet, waarin wordt ingegaan op de volgende punten. Er moet een analyse worden gemaakt van de toename van de

instroom, ook in relatie tot de toename in andere landen. Wat zijn de gevolgen voor de opvangcapaciteit van de centrale opvang van asielzoekers? Wat zijn de te verwachten effecten voor de gezinshereniging op termijn? Hoe verhouden de uitspraken van de eerdergenoemde bewindslieden zich tot elkaar? Ik sluit niet uit dat wij naar aanleiding van de brief van het kabinet later om een plenair debat zullen vragen.

De heer **Verhagen** (CDA): Voorzitter! Ik ben blij dat de VVD-fractie, nadat de CDA-fractie daar in de zomer reeds schriftelijke vragen over had gesteld, nu een brief vraagt. Ik denk dat het goed is om een brief te krijgen. Het verbaasde mij enigszins dat de heer Rijkstra zich namens de fractie van de VVD opeens zorgen maakt over de Griekse grens en de grensbewaking. Bij het debat over de toetreding van Griekenland tot Schengen was ik de enige die daar zorgen over had. Dat werd weggevoerd door de VVD-fractie. De VVD-fractie stemde hartgrondig in met de toetreding van Griekenland tot Schengen, met de consequenties die de heer Rijkstra nu schetst. Ik krijg daar graag een reactie op.

De **voorzitter**: Wij openen nu geen debat over de substantie. Wij zijn bezig met de regeling van werkzaamheden.

De heer **Van Traa** (PvdA): Voorzitter! Ik zou de heer Rijkstra willen vragen zich wat het oordeel van staatssecretaris Patijn over de buitengrens van Griekenland betreft aan de feiten te houden. Die zijn dat op dit moment Nederland nog niet heeft ingestemd met het in werking treden van de Schengenovereenkomst, juist ook omdat wij nog geen definitief oordeel over die buitengrens hebben. Ik vind dat dit in het stenogram moet worden opgenomen. De heer Rijkstra gaat daar te hard.

Voorts zag ik graag in het stenogram opgenomen dat de heer Rijkstra, die ik afgelopen zondag met verve het kabinetsbeleid van staatssecretaris Schmitz zag verdedigen, misschien een brief in een zodanige toon wil vragen, dat het niet een actie "beschadiging staatssecretaris" is.

Mevrouw **Sipkes** (GroenLinks): Wij